

« ՔՈՒՆՏԻԻ. »

Քո է, Տեր, տիւ, քո է ջրբնաղ այս պարգէս,
Քո՛ որում յոյս մասն է էիդ մըշտատես.
Քո՛ որ ըզբիբս յո դարձուցես խորագին՝
Զակնարկութեանդ նետս անդ բողոսս յուսածին:

Խաւար է նիւրն, իբրեւ գողիս զոր խոտեր,
Աշխարհ յաղջից այս ծըփանուտ դանդաճեր՝
Երբ ըզբոբոյ յառեր դիտումն ի նըմայ,
Եւ կամրդ անդէն ծընան զարեւ յուսընկայ:

Մարդն աստ ըզտիւ գիտ կազմ յաջաց նախն ի բարբ.
Շուշանք գիւրեւ է քաղցրաշունջ շողայր վարդ.
Զի պէս շնորհացդ արդիւնագործ ի հոգեռոջ՝
Եւ տիւղ աստէն փըրքէ ծաղկանցն ըզբողբոջ:

Զեռող յորդոյն խոնարհ, վըսեմ բիւք արծուոյն
Հողմք անպարփակ, ալեաց շառաճք, դեզք ամպոյն,
Այն ամենայն քո էն, գերդ քո խսկ է տիւ,
Եւ ուր սըփռեալ դա տարածի օրաբիւ:

Քոյդ՝ մըրրայօն լեռանց ըստուերք հովտաներձ,
Եւ գետրն էն քո՛ խոնարհութեամբն՝ Աստուած մեծ.
Քո անապատը կըրկին ջրոց ուռազին,
Եւ զոր Երկեակ նորա բազկօրն ունիցին:

Ո՞չ քո պըտղօրն ճոխազարդ էն էւ ծառք.
Եւ տունկը ծաղկօրն Երփին ի մարգարն նըկարք.
Որ զբարունակսն առ քեզ ուղղեն էւ ցըցունս՝
Զերախայրիսն առքերելով էւ բուրմունս:

Քո էն, քո Տեր, հաւիկն ի մուռնջ հեշտազին
Յայգուն ի շող վարդից էւ ստուերս Երեկին,
Եւ գիւրըն քո մընջէ նըւազ գոլ տըկար.
Ում՝ զի քո էն՝ հանդեպ էմբ բնաւքս հաւասար.

Բայց քոյսըդ զայդ, տիւ էւ զծընունդս իւր անհաւ՝
Նտուր մարդոյն, ըղձիցն ըզբեզ Էղեալ բաւ.
Նտուր. սակայն էւ այն տուրք քո էն պատիւ,
Քո, Աստուած իմ, յումեն է մարդ, որպէս տիւ:

ԸՆԹԵՐՅԱՍԷՐՔ ԽԱՍԳԻՒԴԻ.

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԻՒՅՍԻԱՆԵԱՆ.

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԻՐԱՅ ԵՐԱՄԵԱՆ ԳԱՐԱՒԵԱԶԷԱ.

Գիրք շարադրող է օրագիր հրատարակող անձանց
բնական Էղած է, մանաւանդ մեր ազգին մէջ, մտա-
ծելը քե արդեօք գրածինն ո՞վ կամ բանի հոգի պիտի
կարդայ. էւ իրաւունք ունին, վասն զի միայն Պօլսոյ
Երկու հարիւր հազարի մօտ հայազգի բնակչաց տասը
հազարը հազիւ գիտէ կըսեն կարդալ ու գրել. անոնց
մէջ էս *ընթերցասէրք*՝ այս ինքն գիրք կարդալու.
Եւ բան սովորելու սեր ունեցողները հարկաւ խիստ
քիչեւ պիտի ըլլան: Անա ասոնց բիւք շատցնելու
գովելի փափարով հաստատուեր է մօտքս Խազիւղի
մէջ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւնը, ինչպէս որ ազգային
լրագիրք ծանուցին: Այս ընկերութեան հաստատու-
թեանն ու յառաջադիմութեանը մեծ ապահովութիւն
կը համարիմք հիմնադիր նախագահին այսինքն Թիւյ-
սիւզեան Պ. Յովհաննէսին ազգասիրութիւնը, որ արդէն
ուրիշ շատ պարագաներու մէջ տեսնուած է:

Պօլսոյ մէջ ամենը գիտեն որ Խազիւղի Սուրբ Ներ-
սիսեան դպրոցը բանի մը ընտիր աշակերտներ հանեց,
որոնք մեծ ապացոյց Էղան քե բարեկարգ վարժարանի
մը օգուտները սրճափ կարեն լինել նաեւ մեր ազգին

LES BIBLIOPHILES DE KHASKEOY.

M. JEAN THUYSUSIAN.

M. GARABED ÉRAM KARA-KIAHIA.

C'est chose naturelle aux auteurs et aux rédacteurs
de journaux de tous les pays, mais surtout à ceux de
notre nation, de s'occuper du nombre et du degré d'in-
telligence des personnes qui pourront lire leurs écrits.
et certes nous avouerons que tous ont parfaitement
raison. En effet, on dit qu'aujourd'hui, parmi les deux
cent mille habitants arméniens de Constantinople, il y
en a cent mille à peine qui savent lire et écrire; encore
parmi ceux-là en est-il bien peu qui aiment véritable-
ment la lecture, c'est-à-dire qui sont désireux de lire
pour s'instruire. C'est dans l'intention louable d'en aug-
menter le nombre que s'est fondée, il y a quelque temps,
à Khaskeoy, faubourg de Constantinople, la Société des
Bibliophiles, ainsi que nous l'ont annoncé les journaux
du pays. Le nom de M. Jean Thuysusian, son président
fondateur, nous est une bien grande assurance du succès
et de la prospérité de cette société. Son patriotisme nous
a déjà été assez prouvé dans d'autres circonstances.

Personne n'ignore à Constantinople que l'école de
Saint-Nersès, à Khaskeoy, a produit nombre d'élèves
distingués. C'est là une preuve de l'utilité que peut offrir
aussi à notre nation, une maison d'éducation sagement

մեջ : Այն աշակերտաց մեկն էր Պ. Յովհաննէսը, որ իր սրամտութեամբն ու վառվռուն ջանասիրութեամբը Մեծապատիւ Է. Ազգասէր Գարա-Քեանէա Երամեան Կարապետ Ամիրային մտադրութիւնն իրեն դարձուց, Է. անոր պաշտպանութեանը արժանի եղաւ 1845ին : Կարապետ Ամիրայն իր բարերարութիւնը անկատար ձգել չուզելով, սանին Է. արժանաւորութենէն հետ զնետե աւելի գոն ըլլալով, 1848ին յուղարկեց զինքը Փարիզ, ուր վաճառականութեան դպրոցը մտաւ Պ. Պլանքիին վերատեսչութեանը ժամանակ :

Թէ հոն Է. քե անկեց դուրս տարուէ տարի յառաջագիւտ գտնուեցաւ Պ. Թիւսիւզեանը . 1849ին քաջավարժ աշակերտներուն պատուած միտալը առաւ, յաջորդ տարին Է. վաճառականութեան վկայագիրը : Պ. Թիւսիւզեանին ուղադիր Է. հեռատես բնութիւնը յորդորեց զինքն որ վաճառականութեան աղբիւր ճանչցուած արուեստին, այսինքն երկրագործութեան էտեւէն ըլլայ մասնաւորապէս . ուստի իր բարերարին հաճութեամբն ու առատամեծութեամբը 1851ին մտաւ Գաղղիոյ Կոստ-ժուան ըսուած գեղին անուանի երկրագործական դպրոցը . 1852ին վերսարլլի երկրագործական ձեմարանը անցաւ, անկեց Է. Կոնիեօնի դպրոցը, ուր երկու տարի անխռն աշխատելով՝ վկայագիրն առաւ ու անդամ գրուեցաւ այն դպրոցին աշակերտաց բարեկամական Հնկերակցութեանը :

Շերամագործութեան Է. մետաքսաբանութեան Արեւելքի մեջ սրջափ պիտտնի Է. շահաւետ ըլլալը գիտնալով, Պ. Թիւսիւզեանը ուզեց յատկապէս այս մասին մեջ իր հմտութիւնը կատարելագործել . ուստի 1855ին գնաց Գաղղիոյ Ստորին Ալպեանք գաւառին Սենր-Թիւզ գեղին մեջ տեղութեան մեռքը եղած շերամի գործարանը, Է. հոն Պ. Էօմեն Ռուպրէ Կեռն-Մենվիլի գիտուն վարժապետաց դպրոցին մեջ աշխատեցաւ ու վկայագիրն առաւ : Նոյն տարին Փարիզու Տարավարծութեան ընկերութեան անդամ ընտրուեցաւ, Է. գաղղիոյ ուսումնական օրագրաց մեջ շատ ընտիր ու գեղեցիկ յօդուածներ հրատարակեց :

Պ. Թիւսիւզեանը լսեր էինք որ խաղողի հիւանդութեանը վրայ գրգռիլ մը շարադրած է ու կրտապրէ ի Պօլիս : Այս օրերս օրինակ մը անկեց ընծայ ընդունեցանք, ուրախութեամբ աչքէ անցուցինք, Է. իւրաքանչիւր երեսին մեջ տեսնուած մեծ հմտութեանը վրայ գարմացանք : Ազգային օրագիրք արժանաւոր գովեստներով պատուեցին զայն . մեր այս միայն աւելցնենք որ երէ քիչ մը ճարտասանական մեւերն ու բարձր գրցուածքները աւելի պակաս ըլլային, մեզի կերեալ քե ոճը շատ աւելի նիւրոյն յարմար Է. ամենուն զիրարհասկընալի լինէր : Կըլուսամք որ ծաղկահասակ

dirigée. M. Jean Thuysusian est un de ces élèves. Par son intelligence et son désir ardent de s'instruire, il attira, en 1845, l'attention d'un des patriotes les plus éminents de la nation, de M. Garabed Éram Kara-Kiahia, et se montra bientôt digne de sa haute protection. Ne voulant pas laisser son œuvre incomplète, et de plus en plus satisfait des succès de son protégé, M. Kara-Kiahia l'envoya à Paris en 1848 et le fit entrer à l'école du commerce, dirigée alors par M. Blanqui.

Là, ainsi qu'ailleurs, M. Thuysusian fit de jour en jour des progrès rapides. En 1849, il obtint la médaille d'honneur, comme celui des élèves qui s'était le plus distingué. L'année suivante il reçut le diplôme de l'école. Le naturel perspicace et observateur de M. Thuysusian le conduisit à s'occuper spécialement d'agriculture, considérant cet art comme la source du commerce. Aussi, grâce à la générosité de son bienfaiteur, il entra en 1851 à l'école d'agriculture de Grand-Jouan. Il en sortit en 1852 pour entrer à l'Institut agricole de Versailles, et de là à Grignan. Après deux années d'un travail assidu et infatigable, il obtint le diplôme de l'école, et en la quittant se fit inscrire au nombre des membres de l'Association amicale des élèves.

Convaincu combien est utile et lucratif en Orient la sériciculture, M. Thuysusian voulut se perfectionner dans cette branche, et en 1855 il se rendit dans les Basses-Alpes, au village de Sainte-Tulles, à la magnanerie du gouvernement. Là, à l'école des savants professeurs M. Eugène Robert et Guérin Meinneville, il eut bientôt approfondi cette science et obtenu son diplôme. La même année, il fut nommé membre de la Société d'acclimatation de Paris et publia dans les journaux scientifiques de France des articles remarquables.

Nous avons appris que M. Thuysusian vient de composer aussi et de publier à Constantinople un traité sur l'oidium. Nous en avons reçu ces jours derniers un exemplaire qu'il a bien voulu nous adresser. Nous avons parcouru cet ouvrage avec plaisir et nous sommes tout étonnés de l'érudition profonde qui s'y manifeste à chaque page. Nous ne répèterons pas ici les éloges qu'en ont faits les journaux nationaux, nous nous bornerons à dire qu'ils nous ont paru entièrement mérités. Nous nous permettrons toutefois une légère remarque. Nous aimerions à y trouver moins d'élévation et des tournures moins

հեղինակը մեր այս դոյզն դիտողութիւնն ի նշան մտերմութեան մերոյ ընդունելով, մանաւանդ որ նիւթն վեր ունեցած գերագանցութիւնը կըցուցընէ քան թէ իրական բերութիւն մը, հետզհետէ ուրիշ պիտանի գրքաւորներ եւս կըփութայ նրատարակել, զորս իրաւամբ կըսպասէ ազգը իր փորձ հմտութենէն ու ազգասիրութենէն :

Պ. Թխյսիւզեանին բարուցագնութեանը վրայ չափազանց զովեստ մը ըրած չեմք համարուիր՝ երբոր ըսեմք թէ Գաղղիա գտնուած ժամանակը ազգայնոց հետ այնպիսի կերպով վարուեցաւ, որ մեկու մը եւս տհաճութիւն չպատճառեց. օտարաց եւս ազգիս վրայ մեծ համարում ու սէր կապել տուաւ իր կատարելութիւններովը :

Բայց Կարապետ Ամիրային մեծասիրտ առատաձեռնութիւնը վայելող՝ միայն Պ. Թխյսիւզեան չէ : Մեր երիտասարդ պատանեաց շատերը իր հովանաւորութեամբն է որ այլեւայլ գեղեցիկ գործերու մեջ առաջ եկան : Վսեմափայլ Ամիրային լուսաւորեալ հայրենասիրութիւնը ամեն զոհ կընէ որ խոր ձեռք դրած պատանիք օր մը կարենան փայլի աշխարհիս վրայ, ու հայրենեաց մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցանել : Դեռ մօտէքս առիթ ունեցանք մեր էջերուն մէջ Պ. Յովհաննէս Օհանեանին վրայ խօսելու, որ Կարապետ Ամիրային բարերարութեամբն է որ ի Փարիզ ուսմունքը կատարեալ սովորեցաւ լմընցուց, ու բժշկութեան պսակն եւս առնելէն ետեւ, իւր վեհանձն բարերարին քովը դարձաւ սրտին երախտագիտութիւնը յայտնելու :

Սակայն հոս չեմք ուզեր մեկիկ մեկիկ յիշատակել այն ամեն անձինքը զորս Մեծապատիւ Ամիրային հովանաւորութիւնը երջանկացուց, հապա կուգեմք այս գեղեցիկ առիթը չկորսնցընելով խօսքերնիս կնքել՝ մեր անուամբը, ու մանաւանդ թէ կըհամարձակիմք ըսելու բոլոր ազգերնուս անուամբը՝ հասարակաց շնորհակալութիւն մը ընծայելու իւր գործունեայ բարերարութեանն ու կարօտեալ ազգայնոցը կրթութեանը համար ունեցած եւ ցուցուցած մեծ ու եռանդուն սիրոյն :

oratoires; le style n'en serait que plus à la portée de la nation et dès lors plus compréhensible à la majorité des lecteurs. Nous espérons que le jeune auteur recevra comme une preuve de notre amitié cette observation, qui, sans toucher au fond de son travail, ne nous empêche point d'en proclamer le mérite incontestable. Qu'il s'empresse de publier d'autres ouvrages aussi utiles; la nation a le droit de fonder les plus grandes espérances sur ses connaissances variées aussi bien que sur son patriotisme éprouvé.

Nous ne craignons pas de paraître exagérés en faisant les plus grands éloges du noble caractère de M. Thuysusian. Nous n'en citerons comme preuve que sa conduite à l'égard de ses compatriotes pendant son séjour en France; jamais il n'a causé à aucun d'eux le moindre déplaisir. Ses brillantes qualités ont aussi contribué beaucoup à inspirer aux étrangers une grande affection et une véritable estime pour notre nation.

M. Thuysusian n'est pas le seul qui ait à se louer de la générosité de M. Kara-Kiahia. Bon nombre de nos jeunes compatriotes lui doivent aujourd'hui une brillante position. Son patriotisme éclairé ne recule devant aucun sacrifice pour faire le bien de ses protégés et les mettre à même de briller dans le monde et de rendre à leur patrie d'éminents services. Dernièrement encore, nous avons à parler dans les colonnes de notre journal de M. le docteur Jean Ohanian. C'est aussi à la générosité de M. Kara-Kiahia qu'il est redevable d'avoir fait des études complètes; après les avoir couronnées par le doctorat en médecine, il vient de retourner auprès de son bienfaiteur pour lui témoigner toute sa reconnaissance.

Nous n'entreprendrons pas ici de citer tous les heureux qu'a faits M. Garabed Kara-Kiahia; seulement, avant de terminer, nous ne laisserons pas échapper l'occasion de rendre, en notre nom personnel, et nous osons dire au nom de la nation tout entière, un hommage public à son active bienfaisance et à son amour pour l'instruction de ses compatriotes.